

1918

Bohumil Kubišta (1884 – 1918)

Cirkus, 1911

Výstava 100 LET – 100 DĚL – 100 UMĚLCŮ – 100 OSUDŮ začíná vynikajícím obrazem **Cirkus**, patřícím k „chef-d’ouvres“ sbírek Galerie umění Karlovy Vary. Je od jednoho z nejvýznamnějších spoluzakladatelů českého avantgardního umění počátku 20. století Bohumila Kubišty. Malba byla realizovaná v duchu kuboexpresionistickém, s velkým důrazem kladeným na promyšlenou kompozici a barevnou skladbu. Znamená to například to, že balancující figury artistů zaujímají polohu na ose obrazu a tím na sebe poutají pozornost. Zároveň pohybem paží do stran rozvolňují toto přísné uspořádání. Cirkusová aréna s přihlížejícími diváky je členěna horizontálními lóžemi, které svojí orientací vyvažují zmiňovaný vertikální akcent. Stylizace postav nejen v popředí, (zářným příkladem je červený klaun vpravo), jejich obličejů a klobouků, odkazuje ke kubistickým principům, lépe řečeno k fázi raného analytického kubismu, kdy tvary tvoří geometrizující prvky – čtverec, trojúhelník, kruh, obdélník, lichoběžník apod. To vše je podpořeno dokonale promyšleným střídáním pouze dvou barev, základní a doplňkové – červené a zelené a jejich modelací temnými odstíny. Taková nadsázka, vskutku expresivní, do té doby nový nevídaný jev v českém malířství (který ovšem poutal mnoho dalších umělců, jako byl Josef Čapek nebo Václav Špála a další), přidala cirkusovému výjevu na mimořádné působivosti. Důslednou analýzu všech výtvarných složek Bohumil Kubišta uplatňoval při budování každého svého obrazu. B. Kubišta byl nejenom malířem, byl též autorem kritických a teoretických statí, vystavoval na dvou výstavách Osmy v roce 1907 a 1908, signalizujících nástup nové umělecké generace.

Kubištův osud byl pohnutý. Jako nemanželský syn měl cestu za vzděláním velmi složitou. Hmotná bída a neustálá nouze ho nakonec přinutily k rozhodnutí, že se v roce 1913 stal aktivním důstojníkem rakousko-uherské armády. Ne všichni čeští umělci jeho rozhodnutí pochopili. Historický den 28. října roku 1918 strávil Bohumil Kubišta se svými přáteli Janem Zrzavým, Václavem Špálou a dalšími na Václavském náměstí. Byl účasten vyhlášení Československé republiky. Měl mnoho plánů. Záhy poté ho začal jeho kolega a přítel Jan Zrzavý postrádat. Po měsíci našel jeho tělo v márnici Vojenské nemocnice v Praze. Dne 27. listopadu 1918 zemřel velký umělec Bohumil Kubišta na španělskou chřipku.

O rok později, v roce 1919, se narodil Josef Istler, malíř a grafik. V časovém oblouku ho s Bohumilem Kubištou spojoval obdobný zájem o formotvorné principy budování obrazu. Vystavená malba Obraz z roku 1965 patří do jeho druhého období, kdy se od surrealisticky orientované tvorby odklonil a od sklonku 50. let 20. století se věnoval strukturální abstrakci, v níž neexistovala žádná spojitost s viditelnou existencí světa, nýbrž jen univerzální plocha malby. A přesto tolik odlišné obrazy spojují výtvarné analogie – tajemné záblesky červení a zelení v Istlerově díle reagují na působivou barevnost Kubištova obrazu.